

درس فارغ فقه مضرت آیت الله مسینی بوشهری (دامت برکاته)

موضوع کلی: فصل فیما یحرم علی الجنب

موضوع جزئی: امر سوم، مکث و توقف در سایر مساجد

سال تحصیلی: ۱۴۰۰-۱۳۹۹

تاریخ: ۱۱ اسفند ۱۳۹۹

مصادف با: ۱۷ رجب ۱۴۴۲

جلسه: ۸۱

«الحمد لله رب العالمین و صلی الله علی محمد وآله الطاهرین و اللعن علی اعدائهم اجمعین»

الثالث: المكث فی سائر المساجد بل مطلق الدخول فیها علی غیر وجه المرور و أمّا المرور فیها بأن یدخل من باب و یدخل من آخر فلا بأس به و کذا الدخول بقصد أخذ شیء منها فإنه لا بأس به و المشاهد كالمساجد فی حرمة المكث فیها^۱.
به نظر مرحوم سید (ره)، سومین مورد از مواردی که بر جنب حرام است، مکث در سایر مساجد است، بلکه مطلق دخول در این مساجد که عبور و گذشتن از مسجد نباشد بر جنب حرام است و اما گذشتن و عبور از این مساجد؛ به این نحو که از یک در داخل شود و از در دیگر خارج شود، اشکالی ندارد، همچنین دخول جنب در مسجد، به قصد برداشتن چیزی از آن، اشکالی ندارد. مشاهد مشرفه در حرمت مکث در آنها، همانند مساجد می باشند.

ادله حرمت توقف جنب در مساجد

حرمت مکث و توقف جنب در مساجد از اموری است که اختلافی در آن نیست.

دلیل اول: آیه ذیل

«يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَقْرَبُوا الصَّلَاةَ وَأَنْتُمْ سُكَارَى حَتَّى تَعْلَمُوا مَا تَقُولُونَ وَلَا جُنْبًا إِلَّا عَابِرِي سَبِيلٍ حَتَّى تَغْتَسِلُوا...»^۲.

گفته اند که به قرینه اخبار مفسره ای که در این رابطه وارد شده اند، مراد از صلاة، مکان نماز است و «عابری سبیل» قرینه بر این است که منظور از صلاة، مکان نماز است چون عبور و مرور در رابطه با خود نماز معنا ندارد، بلکه عبور و مرور در رابطه با مکان نماز معنا پیدا می کند، بنابراین، منظور از «لا تقربوا الصلاة»، «لا تقربوا مکان الصلاة» است که مسجد می باشد.
بنابراین، از آیه مذکور، هم حرمت مکث و توقف جنب در مساجد استفاده می شود و هم بر حرمت اصل دخول در مسجد دلالت دارد، مگر اینکه جنب بخواهد از مسجد عبور کند.

دلیل دوم: روایات

روایت اول: صحیح زرارہ و محمد بن مسلم: عَنْ زُرَّارَةَ وَ مُحَمَّدِ بْنِ مُسْلِمٍ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ (ع)؛ قَالَا: قُلْنَا لَهُ: الْحَائِضُ وَالْجُنْبُ يَدْخُلَانِ الْمَسْجِدَ أَمْ لَا قَالَ: «الْحَائِضُ وَالْجُنْبُ لَا يَدْخُلَانِ الْمَسْجِدَ إِلَّا مُجْتَازَيْنِ، إِنَّ اللَّهَ تَبَارَكَ وَ تَعَالَى يَقُولُ: " وَلَا جُنْبًا إِلَّا عَابِرِي سَبِيلٍ حَتَّى تَغْتَسِلُوا" »^۳.

«اجتياز» به معنای این است که حائض و جنب اجازه عبور از مسجد را دارند.

۱. سید محمد کاظم، طباطبائی یزدی، العروة الوثقی، ج ۱، ص ۲۸۵.

۲. «النساء»: ۴۳.

۳. شیخ حر عاملی، وسائل الشیعة، ج ۱، کتاب الطهارة، ابواب الجنابة، باب ۱۵، ص ۲۰۷، ح ۱۰.

روایت دوم: صحیحہ جمیل: عَنْ جَمِيلٍ قَالَ: سَأَلْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ (ع) عَنِ الْجُنُبِ يَجْلِسُ فِي الْمَسَاجِدِ، قَالَ: «لَا وَ لَكِنْ يَمُرُّ فِيهَا كُلُّهَا إِلَّا الْمَسْجِدَ الْحَرَامَ وَ مَسْجِدَ الرَّسُولِ (ص)»^۱.

روایت سوم: صحیحہ محمد بن مسلم: عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُسْلِمٍ قَالَ: قَالَ أَبُو جَعْفَرٍ (ع) فِي حَدِيثِ الْجُنُبِ وَ الْحَائِضِ: «وَا يَدْخُلَانِ الْمَسْجِدَ مُجْتَازَيْنِ وَ لَا يَقْعُدَانِ فِيهِ وَ لَا يَقْرَبَانِ الْمَسْجِدَيْنِ الْحَرَمَيْنِ»^۲.

از این سه روایت استفاده می شود که مکث و دخول جنب در سایر مساجد [؛ همانند مکث و دخول در مسجد الحرام و مسجد النبی (ص)] حرام است و فقط عبور و گذشتن جنب از سایر مساجد جایز است.

نظر مرحوم سَلَّار (ره) درباره حکم دخول جنب در مساجد

همان طور که عرض شد در حرمت دخول جنب در مساجد و توقف او در مساجد اختلافی نیست مگر آنچه که به مرحوم سَلَّار (ره) نسبت داده شده است، مبنی بر اینکه ایشان کراهت دخول جنب در مساجد را قائل شده است^۳ و شاید مستند ایشان، روایات ذیل باشند؛

روایت اول: عَنْ حَمَّادِ بْنِ عَمْرٍو وَ أَنَسِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ آبَائِهِ (ع) فِي وَصِيَّةِ النَّبِيِّ (ص) لِعَلِيٍّ (ع): «إِنَّ اللَّهَ كَرِهَ لِأُمَّتِي الْعَبَثَ فِي الصَّلَاةِ إِلَيَّ أَنْ قَالَ: وَ إِيْتَانِ الْمَسَاجِدِ جُنْبًا»^۴.

گفته اند که «و ایتان المساجد جنباً» بر «العبث في الصلاة» عطف شده است، یعنی خداوند متعال دخول در مساجد را نیز بر جنب مکروه قرار داده است.

روایت دوم: عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سُلَيْمَانَ الدِّيَلَمِيِّ عَنْ أَبِيهِ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ (ع)؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص): «سَتَتْ كَرَاهَتُ اللَّهِ لِي فَكَرِهْتُهَا لِلْأُمَّةِ مِنْ ذُرِّيَّتِي وَ لَتَكْرَهَهَا الْأُمَّةُ لِاتِّبَاعِهِمْ: الْعَبَثُ فِي الصَّلَاةِ وَ الْمَنْ بَعْدَ الصَّدَقَةِ وَ الرَّفَثُ فِي الصَّوْمِ وَ الضَّحِكُ بَيْنَ الْقُبُورِ وَ التَّطَلُّعُ فِي الدُّوْرِ وَ إِيْتَانِ الْمَسَاجِدِ جُنْبًا»^۵.

اشکال بر استدلال به روایات مذکور

اشکالی که بر استدلال به این دو روایت وارد است، این است که کراهتی که در لسان ائمه (ع) آمده است، کراهت مصطلح نزد فقها که یکی از احکام خمس است، نیست، بلکه منظور از آن، کراهت لغوی به معنای مبعوضیت و حرمت است و این سخن را بعضی از مذکورات در روایت دوم که حرام می باشند، تأیید می کند چون مواردی از روایت دوم، مثل «تَطَلُّعُ فِي الدُّوْرِ»؛ چشم چرانی در خانه های مردم، «الرَّفَثُ فِي الصَّوْمِ»؛ هم بستر شدن با همسر در روز ماه رمضان و «الْمَنْ بَعْدَ الصَّدَقَةِ»؛ منت گذاشتن بعد از صدقه دادن، حرام می باشند و خود این موارد، مؤید این مطلب اند که منظور از کراهت در این روایت، حرمت و مبعوضیت است و معنای اصطلاحی کراهت، مد نظر نیست.

«الحمد لله رب العالمين»

۱. همان، ص ۲۰۵، ح ۲.

۲. همان، ص ۲۰۹، ح ۱۷.

۳. حمزة بن عبدالعزيز، سَلَّار، دیلمی، المراسم العلوية و الأحكام النبوية فی الفقه الإمامی، ص ۴۲.

۴. شیخ حر عاملی، وسائل الشیعة، ج ۱، کتاب الطهارة، ابواب الجنابة، باب ۱۵، ص ۲۰۶، ح ۷.

۵. همان، ص ۲۰۹، ح ۱۶.